Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIK GENERALNEJ
ELEANOR SHARPSTON
przedstawiona w dniu 28 maja 2020 r.[1]

Sprawa C-238/19

EZ
przeciwko
Republice Federalnej Niemiec, reprezentowanej przez Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (federalny urząd ds. migracji i uchodźców)

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Verwaltungsgericht Hannover (sąd administracyjny w Hanowerze, Niemcy)]

Odesłanie prejudycjalne – Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości – Polityka azylowa – Warunki przyznania statusu uchodźcy – Dyrektywa 2011/95/UE – Wykładnia art. 9 ust. 3 – Powody prześladowania, – Artykuł 10 ust. 1 lit. e) – Pojęcie opinii politycznej – Odmowa odbycia służby wojskowej – Odmowa działania sprzecznego z własnym sumieniem

1. W wyroku w sprawie Shepherd[2] Trybunał zbadał czy zwerbowanemu żołnierzowi, który zdezerterował, ponieważ odmówił wykonywania dalszej służby wojskowej w armii Stanów Zjednoczonych Ameryki w Iraku, należy udzielić azylu[3]. Verwaltungsgericht Hannover (sąd administracyjny w Hanowerze, Niemcy) zwraca się obecnie do Trybunału o dalszą klaryfikację tego orzeczenia. W przeciwieństwie do A.L. Shepherda skarżący w postępowaniu głównym zbiegł ze swojego kraju w celu uniknięcia poboru do wojska; a szczególnym kontekstem jest tutaj służba wojskowa w armii syryjskiej w czasie syryjskiej wojny domowej. Niektóre kwestie podniesione przez sąd odsyłający różnią się zatem od kwestii rozważanych w sprawie A.L. Shepherda. Trybunał zwrócił się do mnie o skoncentrowanie się w tej opinii na wykładni obecnie obowiązującego tekstu dyrektywy 2011/93/WE (zwanej dalej „dyrektywą kwalifikacyjną”), a zwłaszcza jej art. 9 ust. 3. W szczególności zbadam czy musi istnieć w rozumieniu tej dyrektywy związek przyczynowy między „powodami prześladowania” a „aktami prześladowania” (lub brakiem ochrony przed takimi aktami).

1 Język oryginału: angielski.

2 Wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., C-472/13, EU:C:2015:117.

3 Sprawa A.L Shepherda dotyczyła dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osób, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony (Dz.U. 2004, L 304, s. 12) . Niniejsza sprawa dotyczy dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz.U. 2011, L 337, s. 9), która uchyliła i zastąpiła dyrektywę 2004/83/WE.

Prawo międzynarodowe

Konwencja dotycząca statusu uchodźców

2. Zgodnie z art. 1 sekcja A pkt 2 konwencji genewskiej [4] termin „uchodźca" stosuje się do każdej osoby, która „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa".

3. Artykuł 1 sekcja F lit. a) stanowi, że postanowienia konwencji genewskiej nie mają zastosowania do osoby, w stosunku do której istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że dokonała „zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych dla ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni" [5].

Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności

4. Artykuł 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [6] gwarantuje prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania, które obejmuje wolność zmiany wyznania lub przekonań.

Prawo Unii

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

5. Artykuł 10 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą") jest odpowiednikiem art. 9 ust. 1 EKPC. Zgodnie z art. 10 ust. 2 karty uznaje się prawo do odmowy działania sprzecznego z własnym sumieniem, zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tego prawa. Artykuł 52 ust. 3 karty stanowi, że prawa w niej uznane należy interpretować zgodnie z odpowiadającymi im prawami zagwarantowanymi w EKPC.

Dyrektywa kwalifikacyjna

6. Motywy dyrektywy kwalifikacyjnej zawierają podane niżej sformułowania. Dyrektywa kwalifikacyjna jest jednym ze środków tworzących wspólny europejski system azylowy (zwany dalej „CEAS"), oparty na pełnym i integralnym stosowaniu konwencji genewskiej i protokołu, które wspólnie tworzą fundament międzynarodowych regulacji prawnych dotyczących ochrony uchodźców [7]. Głównym celem tej dyrektywy jest zapewnienie, by państwa członkowskie stosowały wspólne kryteria identyfikacji osób rzeczywiście potrzebujących ochrony międzynarodowej, oraz zagwarantowanie jednakowego dostępu do minimalnego poziomu świadczeń [8]. Dyrektywa ta nie narusza praw podstawowych i jest zgodna

4 Konwencja dotycząca statusu uchodźców, podpisana w Genewie w dniu 28 lipca 1951 r., która weszła w życie w dniu 22 kwietnia 1954 r. (zwana dalej „konwencją genewską"), uzupełniona Protokołem dotyczącym statusu uchodźców, zawartym w Nowym Jorku w dniu 31 stycznia 1967 r., który wszedł w życie w dniu 4 października 1967 r. (zwanym dalej „protokołem"). Konwencja genewska była początkowo ograniczona do osób uchodzących przed zdarzeniami, które miały miejsce w Europie przed dniem 1 stycznia 1951 r. Protokół zlikwidował te ograniczenia i nadał konwencji genewskiej uniwersalny charakter.

5 Artykuł 1 sekcja F lit. b) i c) konwencji genewskiej stanowią odpowiednio, że jej postanowienia nie mają zastosowania również do osoby, która dokonała poważnej zbrodni o charakterze niepolitycznym poza państwem, które ją przyjęło; lub osoby która jest winną czynów sprzecznych z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych.

6 Sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC").

7 Motywy 3, 4.

8 Motyw 12.

z zasadami uznanymi w karcie [9]. Państwa członkowskie są związane zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego w odniesieniu do traktowania osób objętych zakresem stosowania tej dyrektywy [10]. Konsultacje z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców mogą dostarczyć państwom członkowskim cennych wskazówek podczas określania statusu uchodźcy zgodnie z art. 1 konwencji genewskiej [11]. Normy dotyczące definicji i zakresu statusu uchodźcy powinny zostać ustanowione jako wytyczne dla właściwych krajowych organów państw członkowskich przy stosowaniu konwencji genewskiej [12]. Konieczne jest wprowadzenie wspólnych kryteriów uznawania wnioskujących o azyl za uchodźców w rozumieniu art. 1 konwencji genewskiej [13]. Wreszcie, „[j]ednym z warunków kwalifikowania się do otrzymania statusu uchodźcy w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej jest związek przyczynowy między powodami prześladowania takimi jak rasa, religia, narodowość, przekonania polityczne lub przynależność do szczególnej grupy społecznej a aktami prześladowania lub brakiem ochrony przed takimi aktami” [14].

7. Zgodnie z art. 1 celem dyrektywy kwalifikacyjnej jest, między innymi, określenie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej.

8. Artykuł 2 lit. d) definiuje „uchodźcę” jako „obywatela państwa trzeciego, który posiadając uzasadnioną obawę bycia prześladowanym z powodów rasowych, religijnych, narodowościowych, przekonań politycznych lub członkostwa w określonej grupie społecznej znajduje się poza krajem, którego jest obywatelem, i jest niezdolny do wykorzystania bądź, ze względu na taką obawę, nie chce wykorzystać ochrony takiego państwa, lub bezpaństwowca, który, będąc poza państwem poprzedniego miejsca stałego pobytu, z takich samych powodów, jak wskazano powyżej, jest niezdolny do powrotu lub – posiadając taką obawę – nie chce wrócić do niego, i do którego art. 12 nie ma zastosowania” [15]. W art. 2 lit. g) „status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej” został zdefiniowany jako uznanie przez państwo członkowskie obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca za osobę kwalifikującą się do otrzymania ochrony uzupełniającej.

9. Rozdział II nosi tytuł „Ocena wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowe”. W tym rozdziale art. 4 ust. 1 stanowi, że obowiązkiem państwa członkowskiego jest ocenienie odpowiednich elementów wniosku we współpracy z wnioskodawcą. Zgodnie z art. 4 ust. 3 ta ocena jest przeprowadzana indywidualnie dla każdego przypadku i uwzględnia czynniki wymienione w art. 4 ust. 3 lit. a)–e). Czynniki te obejmują:

„a) wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku, w tym również przepisy ustawowe i wykonawcze kraju pochodzenia oraz sposoby ich wykonywania;

[…]

c) indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania wnioskodawcy, w tym takie czynniki, jak jego przeszłość, płeć i wiek – by ocenić, czy w świetle osobistych uwarunkowań wnioskodawcy akty, których doświadczył lub na które mógłby zostać narażony, stanowią prześladowanie lub powodują poważną krzywdę;

[…]”.

9 Motyw 16.
10 Motyw 17.
11 Motyw 22.
12 Motyw 23.
13 Motyw 24.
14 Motyw 29.
15 Zobacz pkt 13 poniżej.

Zgodnie z art. 4 ust. 5 „w przypadku gdy państwo członkowskie stosuje zasadę, że obowiązkiem wnioskodawcy jest uzasadnienie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, i gdy niektóre treści oświadczeń wnioskodawcy nie są poparte dokumentami ani innymi dowodami, potwierdzenie takich treści nie jest konieczne pod następującymi warunkami:

a) wnioskodawca poczynił rzeczywisty wysiłek, aby uzasadnić swój wniosek;

b) wszystkie właściwe elementy będące w posiadaniu wnioskodawcy zostały przedstawione oraz złożono zadowalające wyjaśnienia co do braku innych istotnych elementów;

c) oświadczenia wnioskodawcy zostały uznane za spójne i wiarygodne i nie są sprzeczne z dostępnymi szczegółowymi i ogólnymi informacjami mającymi znaczenie dla sprawy wnioskodawcy;

d) wnioskodawca wystąpił o udzielenie ochrony międzynarodowej w najwcześniejszym możliwym terminie, chyba że może on wskazać zasadny powód, dlaczego tego nie zrobił; oraz

e) stwierdzono ogólną wiarygodność wnioskodawcy”.

10. Zgodnie z art. 6 lit. a) podmioty dopuszczające się prześladowania lub wyrządzające poważną krzywdę obejmują państwo.

11. Artykuły 9–12 tworzą rozdział III zatytułowany „Kwalifikowanie się do otrzymania statusu uchodźcy”. Artykuł 9 („Akty prześladowania”) stanowi:

„1. Aby czyn mógł zostać uznany za akt prześladowania w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej, musi on:

a) być na tyle poważny pod względem swojej istoty lub powtarzalności, by stanowić poważne naruszenie podstawowych praw człowieka, w szczególności praw, od których przestrzegania nie można się uchylić na mocy art. 15 ust. 2 [EKPC][16]; lub

b) być kumulacją różnych środków, w tym takich naruszeń praw człowieka, które są na tyle poważne, by oddziaływać na jednostkę w sposób podobny do określonego w lit. a).

2. Akty prześladowania określone w ust. 1 mogą między innymi przybierać formę:

a) aktów przemocy fizycznej i psychicznej, w tym aktów przemocy seksualnej;

b) środków prawnych, administracyjnych, policyjnych lub sądowych, które same w sobie są dyskryminujące lub które są stosowane w sposób dyskryminujący;

c) ścigania lub kar, które są nieproporcjonalne lub dyskryminujące;

d) odmowy sądowego środka zaskarżenia, której skutkiem jest kara nieproporcjonalna lub dyskryminująca;

e) ścigania lub kar za odmowę odbycia służby wojskowej podczas konfliktu, jeżeli odbycie służby wojskowej pociągałoby za sobą dokonywanie przestępstw lub czynów stanowiących podstawę wykluczenia określonych w art. 12 ust. 2[17];

16 Artykuł 15 ust. 2 EKPC wymienia te prawa, które nie podlegają odstępstwom, takie jako prawo do życia.

17 Zobacz pkt 13 poniżej.

f) czynów wymierzonych w osoby określonej płci lub w dzieci.

3. Zgodnie z art. 2 lit. d) musi istnieć związek między powodami określonymi w art. 10 a aktami prześladowania określonymi w ust. 1 tego artykułu lub brakiem ochrony przed takimi aktami".

12. Artykuł 10 ust. 1 wymienia pięć „elementów", które uwzględniają państwa członkowskie, dokonując oceny „powodów prześladowania", mianowicie: rasę, religię, narodowość, przynależność do szczególnej grupy społecznej oraz opinię polityczną [art. 10 ust. 1 lit. a)–e)]. W odniesieniu do tej ostatniej art. 10 ust. 1 lit. e) stanowi:

„pojęcie opinii politycznej obejmuje w szczególności posiadanie opinii, idei lub przekonania w kwestii dotyczącej podmiotów potencjalnie dopuszczających się prześladowania, określonych w art. 6, oraz ich polityki lub metod, bez względu na to, czy wnioskodawca działał zgodnie z tą opinią, ideą lub tym przekonaniem".

Artykuł 10 ust. 2 stanowi, że „[p]odczas oceniania, czy obawa wnioskodawcy przed prześladowaniem jest uzasadniona, bez znaczenia jest, czy wnioskodawca rzeczywiście odznacza się rasową, religijną, narodowościową, społeczną lub polityczną cechą powodującą prześladowanie, jeżeli tylko taka cecha jest przypisywana wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowania".

13. Artykuł 12 wymienia okoliczności, w których obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec zostaje wykluczony z możliwości uzyskania statusu uchodźcy zgodnie z dyrektywą kwalifikacyjną. Okoliczności te obejmują sytuacje, gdy istnieją poważne powody, by sądzić, że „dokonał on zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej, zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych w celu ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni" [art. 12 ust. 2 lit. a)] [18].

14. Artykuł 13 wymaga, by państwa członkowskie nadawały status uchodźcy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, który kwalifikuje się do otrzymania takiego statusu, zgodnie z rozdziałami II i III dyrektywy kwalifikacyjnej.

Dyrektywa w sprawie procedur azylowych

15. Celem dyrektywy 2013/32/EU [19] jest ustanowienie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej zgodnie z dyrektywą kwalifikacyjną. Dyrektywę tę stosuje się do wszystkich wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, z którymi wystąpiono na terytorium Unii Europejskiej [20]. Wymogi dotyczące rozpatrywania wniosków są określone w art. 10. Państwa członkowskie zapewniają, aby decyzje organu rozstrzygającego w sprawie wniosków o udzielenie azylu były podejmowane po odpowiednim rozpatrzeniu [21].

18 Analogiczny przepis [art. 17 ust. 1 lit. a)] podobnie wyłącza taką osobą z możliwości otrzymania ochrony uzupełniającej. Dodam dla kompletności wywodu, że brzmienie art. 12 ust. 2 lit. b) i c) i analogiczne wyłączenia z ochrony uzupełniającej zawarte w art. 17 ust. 1 lit. b) i c) są podobne do art. 1 sekcja F lit. b) i c) konwencji genewskiej; zob. przypis 5 powyżej.

19 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wspólnych procedur udzielania i cofania ochrony międzynarodowej (Dz.U. 2013, L 180, s. 60) (zwana dalej „dyrektywą w sprawie procedur azylowych")

20 Artykuł 3 ust. 1.

21 Artykuł 10 ust. 3.

Prawo krajowe

16. Paragraf 3 ust. 1 Asylgesetz (ustawy o azylu: zwanej dalej „AsylG") definiuje „uchodźcę" zgodnie z definicją ujętą w art. 2 lit. d) dyrektywy kwalifikacyjnej. Paragraf 3a AsylG definiuje „akty prześladowania" w sposób odpowiadający art. 9 dyrektywy kwalifikacyjnej [paragraf 3a ust. 2 i 5 powtarzający art. 9 ust. 2 lit. e) dyrektywy dotyczący ścigania lub kar za odmowę odbycia służby wojskowej podczas konfliktu, jeżeli odbycie służby wojskowej pociągałoby za sobą (udział w popełnieniu zbrodni wojennych)]. Paragraf 3b AsylG określa elementy „powodów prześladowania" w sposób podobny do art. 10 dyrektywy kwalifikacyjnej [paragraf 3b ust. 1 i 5 powtarzający art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy dotyczący pojęcia opinii politycznej]. Wreszcie paragraf 3a ust. 3 AsylG wymaga, w taki sam sposób jak art. 9 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej, zaistnienia związku [22] między aktami prześladowania a powodami prześladowania.

Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytania prejudycjalne

17. Skarżący EZ urodził się w dniu 27 stycznia 1989 r. Jest on obywatelem Syrii. Opuścił swój kraj rodzinny drogą morską i po podróży drogą lądową przez kilka krajów przyjechał wreszcie do Republiki Federalnej Niemiec w dniu 5 września 2015 r. W dniu 28 stycznia 2016 r. złożył formalny wniosek o udzielenie azylu w Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (federalnym urzędzie ds. migracji i uchodźców zwanym dalej „Bundesamt").

18. EZ poinformował Bundesamt, że kiedy przebywał w Syrii, wnioskował o odroczenie służby wojskowej w obawie przed koniecznością wzięcia udziału w wojnie domowej. Władze syryjskie udzieliły mu odroczenia do lutego 2015 r., aby umożliwić mu ukończenie studiów na Uniwersytecie w Aleppo. EZ ukończył studia uniwersyteckie w kwietniu 2014 r. Opuścił Syrię w listopadzie 2014 r. z powodu zbliżającego się powołania go do odbycia służby wojskowej w lutym 2015 r.

19. Decyzją z dnia 11 kwietnia 2017 r. Bundesamt przyznał EZ status osoby potrzebującej ochrony uzupełniającej [23], lecz odrzucił jego wniosek o udzielenie azylu, na takiej podstawie, iż nie doznał on w jego opinii prześladowania w Syrii, które byłoby powodem zmuszenia go do ucieczki ze swojego kraju rodzinnego. Bundesamt był zdania, że nie istniał w jego przypadku związek przyczynowy między aktem prześladowania a powodem prześladowania. W dniu 1 maja 2017 r. EZ złożył skargę na tę decyzję do sądu odsyłającego.

20. Sąd odsyłający poczynił poniższe ustalenia w swoim postanowieniu odsyłającym.

21. Syria doświadcza wewnętrznego konfliktu zbrojnego od 2011 roku. Wszystkie strony tego konfliktu dopuściły się i nadal dopuszczają się powtarzających się poważnych i systematycznych naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego [24].

22. W Syrii istnieje obowiązek odbycia dwuletniej powszechnej służby wojskowej dla obywateli syryjskich – mężczyzn, którzy ukończyli 18 lat. Prawo syryjskie nie uznaje prawa do odmowy działania sprzecznego z własnym sumieniem [25]. Syryjska administracja wojskowa nadal prowadzi intensywną rekrutację. Od poborowych oczekuje się na ogół, że gdy zaczną podlegać obowiązkowi służby wojskowej (na przykład po upływie okresu odroczenia służby w celu odbycia studiów), będą oni

22 „Zwischen den in § 3 Absatz 1 Nummer 1 in Verbindung mit den in § 3b genannten Verfolgungsgründen und den in Absätzen 1 und 2 als Verfolgung eingestuften Handlungen oder dem Fehlen von Schutz vor solchen Handlungen *muss eine Verknüpfung bestehen*" (*Musi istnieć związek* między powodami prześladowania, o których mowa w paragrafie 3 ust. 1 pkt 1 w związku z paragrafem 3b a aktami prześladowania zdefiniowanymi w paragrafie 3a ust. 1 i 2 lub brakiem ochrony przed takimi aktami (wyróżnienie własne).

23 Zobacz pkt 8 powyżej.

24 W swoim postanowieniu odsyłającym sąd odsyłający udokumentowuje obszernie te ustalenia faktyczne.

25 Sąd odsyłający przytacza w swoim postanowieniu odsyłającym sprawozdanie działającej przy Radzie Praw Człowieka ONZ Niezależnej Międzynarodowej Komisji Śledczej w sprawie Syryjskiej Republiki Arabskiej, A/HRC/34/64, z dnia 2 lutego 2017 r.

samodzielnie zgłaszać się do administracji wojskowej. Po upływie sześciu miesięcy poborowi, którzy się w ten sposób nie zgłaszają, są zwykle umieszczani na liście osób uchylających się od służby wojskowej. Lista ta jest udostępniana w punktach kontrolnych oraz w innych instytucjach państwowych. Osobom uchylającym się od służby, które zostają w ten sposób schwytane w czasie wojny grożą surowe kary. Sposób wykonania kary jest ustalany arbitralnie: obejmuje zarówno przewidzianą ustawowo karę do pięciu lat pozbawienia wolności, jak i (w rzeczywistości) egzekucję w rezultacie powołania takich rekrutów do udziału w ryzykownych operacjach na linii frontu bez uprzedniego przeszkolenia wojskowego.

23. Sąd odsyłający jest zdania, że EZ nie chce spełnić powszechnego obowiązku podlegania rekrutacji i odbycia służby w wojsku syryjskim, którego wykonanie oznaczałoby prawdopodobnie jego uczestnictwo w popełnianiu zbrodni wojennych [26]. Opuszczając Syrię i ubiegając się o udzielenie mu ochrony międzynarodowej, EZ spowodował, z uwagi właśnie na takie zachowanie, że grozi mu ściganie na drodze karnej lub wymierzenie kary w jego kraju pochodzenia.

24. Na gruncie takich okoliczności sąd odsyłający zwraca się o udzielenie mu wskazówek w kilku kwestiach. W szczególności zwraca się do Trybunału o zbadanie art. 9 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej i o wyjaśnienie, czy konieczne jest ustanowienie związku przyczynowego między „aktami prześladowania" wymienionymi w art. 9 ust. 2 a jednym z „powodów prześladowania", określonych w art. 10 ust. 1. Jeżeli Trybunał udzieli odpowiedzi twierdzącej na to pytanie, sąd odsyłający zapytuje, czy taki związek musi zostać automatycznie ustanowiony na podstawie tej dyrektywy, w sytuacji gdy podstawą wniosku o udzielenie azylu jest art. 9 ust. 2 lit. e) [27]. Z powyższych względów sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 9 ust. 2 lit. e) [dyrektywy kwalifikacyjnej] należy interpretować w ten sposób, że »odmowa odbycia służby wojskowej podczas konfliktu« nie musi być przez zainteresowanego dokonana w ramach sformalizowanego postępowania w przedmiocie odmowy, jeżeli prawo kraju pochodzenia nie przewiduje prawa do odmowy odbycia służby wojskowej?

2) W razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

Czy art. 9 ust. 2 lit. e) [dyrektywy kwalifikacyjnej] poprzez uznanie prawa do »odmowy odbycia służby wojskowej podczas konfliktu« chroni również osoby, które nie stawiają się do dyspozycji administracji wojskowej kraju pochodzenia po upływie okresu odroczenia i które uchylają się od przymusowej rekrutacji, uciekając z kraju?

3) W razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie:

Czy art. 9 ust. 2 lit. e) [dyrektywy kwalifikacyjnej] należy interpretować w ten sposób, że odbycie służby wojskowej przez poborowego, który nie wie, do jakich operacji wojskowych zostanie skierowany w przyszłości, bezpośrednio lub pośrednio »pociągałoby za sobą dokonywanie przestępstw lub czynów stanowiących podstawę wykluczenia określonych w art. 12 ust. 2« już z tego powodu, że siły zbrojne jego kraju pochodzenia wielokrotnie i systematycznie popełniają takie przestępstwa lub czyny, wykorzystując do tego poborowych?

26 W swoim postanowieniu odsyłającym sąd odsyłający przytacza rezolucję Rady Bezpieczeństwa Narodów Zjednoczonych A/71/L.48 z dnia 19 grudnia 2016 r. zatytułowaną „International, impartial and independent mechanism to assist in the investigation and prosecution of those responsible for the most serious crimes under international law committed in the Syrian Arab Republic since March 2011" (Międzynarodowy, bezstronny i niezależny mechanizm służący pomocy przy prowadzeniu dochodzeń wobec osób odpowiedzialnych za popełnienie w Syryjskiej Republice Arabskiej od marca 2011 r. najbardziej poważnych na gruncie prawa międzynarodowego zbrodni oraz ściganiu tych osób za ich popełnienie).

27 Sąd odsyłający stwierdza w swoim postanowieniu odsyłającym, że zdania sądów krajowych są podzielone w kwestii tego, czy musi istnieć taki związek przyczynowy, w przypadkach gdy wnioskujący o udzielenie azylu powołuje się na art. 9 ust. 2 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej.

4) Czy art. 9 ust. 3 [dyrektywy kwalifikacyjnej] należy interpretować w ten sposób, że także w przypadku aktów prześladowania określonych w art. 9 ust. 2 lit. e) [dyrektywy kwalifikacyjnej] zgodnie z art. 2 lit. d) [dyrektywy kwalifikacyjnej] musi istnieć związek między powodami określonymi w art. 10 dyrektywy 2011/95/UE a aktami zaklasyfikowanymi jako prześladowanie w art. 9 ust. 1 i 2 [dyrektywy kwalifikacyjnej] lub brakiem ochrony przed takimi aktami?

5) W razie odpowiedzi twierdzącej na pytanie czwarte: Czy związek między prześladowaniem poprzez ściganie na drodze karnej lub wymierzenie kary za odmowę odbycia służby wojskowej a powodem prześladowania istnieje w rozumieniu art. 9 ust. 3 w związku z art. 2 lit. d) [dyrektywy kwalifikacyjnej] już wtedy, gdy z odmową wiąże się ściganie na drodze karnej lub wymierzenie kary?".

25. EZ i Komisja Europejska złożyli uwagi na piśmie. Obydwie strony, wraz z Bundesamt i Niemcami przedstawiły swoje stanowiska ustnie na rozprawie, która odbyła się w dniu 5 marca 2020 r.

Ocena

Uwagi ogólne

26. Preambuła do dyrektywy kwalifikacyjnej ustanawia ramy, w obrębie których należy interpretować jej przepisy. Zatem konwencja genewska i protokół stanowią fundamenty stosowania tej dyrektywy, która w pełni uwzględnia zasady ustanowione w karcie, a także wynikające z prawa międzynarodowego zobowiązania państw członkowskich [28].

27. Wykładni przepisów dyrektywy 2004/83 należy zatem dokonywać w świetle jej ogólnej systematyki i celu, z poszanowaniem konwencji genewskiej i innych odpowiednich traktatów, o których mowa w art. 78 ust. 1 TFUE, oraz z uwzględnieniem praw uznanych w karcie [29]. Oświadczenia składane przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców dostarczają cennych wskazówek przy interpretacji dyrektywy kwalifikacyjnej [30].

28. Ogólna systematyka dyrektywy kwalifikacyjnej jest następująca: termin „uchodźca" odnosi się, w szczególności, do obywatela państwa trzeciego, który przebywa poza państwem swojego obywatelstwa „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem" z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej i nie może lub nie chce „z powodu tej obawy" korzystać z „ochrony" tego państwa. Taka osoba ma w związku z tym, ze względu na okoliczności występujące w jej kraju pochodzenia, uzasadnioną obawę przed tym, że będzie osobiście prześladowana z przynamniej jednego z pięciu powodów wymienionych w art. 2 lit. d) i art. 10 ust. 1 tej dyrektywy, a także w art. 1 sekcja A ust. 2 konwencji genewskiej.

28 Motywy 3, 4, 16 i 17 dyrektywy kwalifikacyjnej.

29 Wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo.

30 Zobacz motyw 22 dyrektywy kwalifikacyjnej. „*Wytyczne w sprawie procedur i kryteriów, jakie należy stosować w celu określenia statusu uchodźcy w świetle konwencji z 1951 r. i protokołu z 1967 r. dotyczących statusu uchodźców*", ostatnio zmienione w lutym 2019 r. (zwane dalej „wytycznymi") oraz wytyczne w kwestii ochrony międzynarodowej nr 10 „Wnioski o udzielenie statusu uchodźcy w związku ze służbą wojskową w kontekście art. 1 sekcja A ust. 2 konwencji z 1951 r. i/lub protokołu z 1967 r. dotyczące statusu uchodźców" (zwane dalej „wytycznymi UNHCR nr 10") (w wersji z dnia 12 listopada 2014 r.) mają szczególne znaczenie w niniejszej sprawie. Chociaż żaden z tych dokumentów nie jest prawnie wiążący, to jednak stanowią one odbicie ustalonych zasad prawa międzynarodowego.

29. Zgodnie z art. 4 ust. 3 lit. a)–c) dyrektywy kwalifikacyjnej przeprowadzana indywidualnie dla każdego przypadku ocena wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej obejmuje: (i) wszystkie istotne fakty odnoszące się do kraju pochodzenia w momencie podejmowania decyzji w sprawie wniosku o udzielenie azylu, w tym również przepisy ustawowe i wykonawcze kraju pochodzenia oraz sposoby ich wykonywania; (ii) odpowiednie oświadczenia i dokumenty przedstawione przez wnioskodawcę; oraz (iii) indywidualną sytuację i osobiste uwarunkowania wnioskodawcy [31].

30. Państwo syryjskie i jego wojskowa administracja wpisuje się w definicję „podmiot[u] dopuszczające[go] się prześladowania lub wyrządzające[go] poważną krzywdę", o którym mowa w art. 6 lit. a) dyrektywy kwalifikacyjnej.

31. Artykuł 12 ust. 2 dyrektywy kwalifikacyjnej wywodzi się z art. 1 sekcja F konwencji genewskiej. Tylko art. 12 ust. 2 lit. a) ma znaczenie w obecnych okolicznościach [32]. Akty wymienione w tym przepisie i w art. 1 sekcja F lit. a) konwencji genewskiej, prowadzące do wykluczenia danej osoby z możliwości otrzymania statusu uchodźcy, są jednakowe. Występują one wówczas, gdy istnieją „poważne podstawy", by sądzić, że dana osoba dokonała zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych w celu ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni.

32. Karta Międzynarodowego Trybunału Wojskowego [33] definiuje „zbrodnię przeciw pokojowi" jako planowanie, przygotowywanie, zapoczątkowanie lub prowadzenie wojny napastniczej albo wojny będącej pogwałceniem traktatów międzynarodowych lub innych porozumień. Taką zbrodnię ze swej natury może popełnić jedynie osoba zajmująca wysokie stanowisko w organie reprezentującym państwo lub podmiot podobny do państwa [34]. Postanowienie odsyłające wskazuje, że EZ jest młodym mężczyzną, który uchylił się od odbycia służby wojskowej w Syrii, zbiegając z tego kraju. Możliwość, że gdyby znalazł się w wojsku, mógłby (w ciągu dwóch lat) uzyskać pozycję urzędnika wojskowego o wystarczająco wysokiej randze, aby popełniać zbrodnie przeciw pokojowi, można moim zdaniem bezpiecznie wykluczyć.

33. Jednak opis okoliczności faktycznych jak i stwierdzenia sądu odsyłającego poczynione w postanowieniu odsyłającym wskazują na to, że gdyby EZ został powołany do odbycia służby wojskowej, groziłoby mu ryzyko popełnienia zbrodni wojennej lub zbrodni przeciwko ludzkości [35]. „Zbrodnie wojenne" definiuje wiele instrumentów międzynarodowych. Takie zbrodnie obejmują poważne naruszenia postanowień międzynarodowego prawa humanitarnego, mającego na celu ochronę osób, które nie biorą lub zaprzestały udziału w konfliktach, i ograniczenie metod i sposobów toczenia wojen. Termin zbrodnie wojenne obejmuje zamierzone zabijanie i torturowanie cywilów [36]. Zbrodnie przeciwko ludzkości obejmują czyny, takie jak ludobójstwo, zabójstwo, gwałt i tortury popełniane w ramach powszechnych lub regularnych ataków skierowanych przeciwko ludności cywilnej [37].

31 Wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo.

32 Podstawy z art. 12 ust. 2 lit. b) i c) są odzwierciedlone w art. 1 sekcja F lit. b) konwencji genewskiej i dlatego nie mają znaczenia w niniejszym przypadku (zob. przypis 5 powyżej).

33 Podpisana w Londynie w dniu 8 sierpnia 1945 r.

34 Zobacz na przykład pkt 11 wytycznych w kwestii stosowania klauzul wyłączających: art. 1 sekcja F konwencji genewskiej (zwanych dalej „wytycznymi UNHCR w kwestii klauzul wyłączających").

35 Zobacz pkt 21–23 powyżej.

36 Zobacz moja opinia w sprawie Shepherd, C-472/13, EU:C:2014:2360, pkt 41–43.

37 W tym względzie sąd odsyłający przytacza szereg sprawozdań i rezolucji. Obejmują one: sprawozdanie działającej przy Radzie Praw Człowieka ONZ Niezależnej Międzynarodowej Komisji Śledczej w sprawie Syryjskiej Republiki Arabskiej, A/HRC/39/65 z dnia 9 sierpnia 2018 r.; rezolucję Rady Ogólnej Narodów Zjednoczonych na temat „sytuacji w zakresie praw człowieka w Syryjskiej Republice Arabskiej" A/HRC/38/L.20 z dnia 2 lipca 2018 r.; oraz dokument działającej przy Radzie Praw Człowieka ONZ Niezależnej Międzynarodowej Komisji Śledczej, „Naruszenia praw człowieka i naruszanie międzynarodowego prawa humanitarnego w Syryjskiej Republice Arabskiej, od 21 lipca 2016 r. do 28 lutego 2017 r.", A/HRC/34/CRP.3 z dnia 10 marca 2017 r.

34. Głównym celem dyrektywy kwalifikacyjnej, o którym mowa w art. 1, jest zapewnienie, by państwa członkowskie stosowały wspólne kryteria identyfikacji osób rzeczywiście potrzebujących ochrony międzynarodowej w Unii Europejskiej [38]. Kontekst tej dyrektywy jest zasadniczo humanitarny.

35. Ważne jest również to, aby przypomnieć, że dyrektywa kwalifikacyjna wprowadza minimalne normy określania statusu uchodźcy [39]. Dlatego tym bardziej istotne jest to, aby zapewnić, by reguły te były stosowane konsekwentnie i jednakowo przez wszystkie państwa członkowskie.

36. To właśnie w świetle tych rozważań należy interpretować art. 9 ust. 2 lit. e) i art. 9 ust. 3 oraz art. 10.

W przedmiocie pytań czwartego i piątego

37. W pytaniach czwartym i piątym sąd odsyłający zwraca się o uzyskanie wskazówek w przedmiocie wykładni art. 9 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej [40]. W szczególności chciałby się upewnić, jak należy interpretować ten przepis w związku z art. 9 ust. 2 lit. e) i art. 10 ust. 1 lit. e).

38. W pytaniu czwartym sąd odsyłający zapytuje, czy wymóg z art. 9 ust. 3 istnienia „związku" z powodem prześladowania wymienionym w art. 10 występuje również wtedy, gdy „aktem prześladowania" jest ściganie lub kary za odmowę odbycia służby wojskowej podczas konfliktu, jeżeli odbycie służby wojskowej pociągałoby za sobą popełnianie zbrodni wojennych lub zbrodni przeciwko ludzkości [art. 9 ust. 2 lit. e)].

39. Bundesamt, Niemcy i Komisja są zgodne co do tego, że zawsze powinien istnieć związek przyczynowy między aktami prześladowania a powodami prześladowania. EZ kwestionuje ten pogląd.

40. Moim zdaniem interpretacja art. 9 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej wysuwana przez Bundesamt, Niemcy i Komisję jest prawidłowa.

41. Po pierwsze, przeciwna wykładnia jest niezgodna z samą definicją uchodźcy w art. 2 ust. 2 lit. d) dyrektywy kwalifikacyjnej – osoby, która na skutek „uzasadnionej obawy przed prześladowaniem" z przynajmniej jednego z pięciu powodów określonych w tym przepisie „nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa" [41].

42. Po drugie, wykładnia taka byłaby sprzeczna z wyraźnym brzmieniem art. 9 ust. 3, który stanowi, że „*musi istnieć* związek" [42] między powodami określonymi w art. 10 a aktami prześladowania określonymi w art. 9 ust. 1 lub brakiem ochrony przed takimi aktami [43].

43. Tutaj pomocne będzie bardziej szczegółowe spojrzenie na art. 9, który definiuje czynniki umożliwiające uważanie danych aktów za stanowiące prześladowanie [44].

44. Artykuł 9 ust. 1 lit. a) stanowi, że akty, o których mowa, muszą być „na tyle poważne" pod względem swojej istoty lub powtarzalności, by stanowić „poważne naruszenie podstawowych praw człowieka", w szczególności praw, od których przestrzegania nie można się uchylić na mocy art. 15 ust. 2 EKPC. Artykuł 9 ust. 1 lit. b) stanowi, że kumulację różnych środków, w tym takich naruszeń

38 Zobacz motyw 12 dyrektywy kwalifikacyjnej.

39 Artykuł 3 dyrektywy kwalifikacyjnej

40 Artykuł 9 ust. 3 odsyła do art. 9 ust. 1, lecz – być może co ciekawe – nie zawiera żadnej wzmianki na temat (niewyczerpującej) listy specyficznych aktów prześladowania zawartych w art. 9 ust. 2. Zobacz także pkt 45 poniżej.

41 Zobacz pkt 28 powyżej.

42 Wyróżnienie własne.

43 Zobacz także pkt 45 poniżej.

44 Wyrok z dnia 5 września 2012 r., Y i Z, C-71/11 i C-99/11, EU:C:2012:518, pkt 53.

praw człowieka, które są na tyle poważne, by oddziaływać na jednostkę w sposób podobny do określonego w art. 9 ust. 1 lit. a), również należy uważać za sprowadzające się do prześladowania. Wszystkie zarzucane akty prześladowania muszą spełnić przesłanki z art. 9 ust. 1, aby wnioskujący o udzielenie azylu mógł zostać objęty zakresem dyrektywy kwalifikacyjnej.

45. Artykuł 9 ust. 2 zawiera heterogeniczną listę możliwych aktów prześladowania. Lista jest jedynie przykładowa. Pierwsze cztery pozycje na liście opisują działania, jakie może podejmować podmiot dopuszczający się prześladowania danej osoby lub wyrządzający jej poważną krzywdę. Piąta i szósta pozycja opierają się na jakimś wcześniejszym działaniu lub cechach charakterystycznych osoby, która doświadcza przedmiotowego traktowania. Z uwagi na to, że lista z art. 9 ust. 2 jest tylko przykładowa („[…] mogą przybierać między innymi formę […]"), inne akty, niewymienione na tej liście, mogą niemniej kwalifikować się jako akty prześladowania do celów art. 9 ust. 1 lit. a)[45]. W każdym razie nie ulega wątpliwości, że dany akt o *typie* (lub w *formie*), który jest wymieniony w art. 9 ust. 2 musi wpierw osiągnąć *poziom poważności*, opisany w art. 9 ust. 1, zanim będzie *kwalifikował* się jako „akt prześladowania".

46. Artykuł 9 ust. 3 odsyła do art. 9 ust. 1 [„akt[ów] prześladowania określony[ch] w ust. 1 niniejszego artykułu"], lecz nie odnosi się do przykładowej listy takich aktów w art. 9 ust. 2. To opuszczenie może być legislacyjnym przeoczeniem bądź, przeciwnie, być umyślne. Nie ma nic w samej dyrektywie kwalifikacyjnej, co by wskazywało na powody takiego opuszczenia. Być może w art. 9 ust. 3 nie ma odniesienia do art. 9 ust. 2 po prostu dlatego, że artykuł ten nie definiuje wyczerpująco aktów prześladowania (jest to funkcją i celem art. 9 ust. 1)[46]. Prawodawca mógł uważać, że przykładowa lista w art. 9 ust. 2, tego co *mogłoby* obejmować wystarczająco poważne do celów art. 9 ust. 1 akty, została dorozumianie ujęta w art. 9 ust. 1.

47. Bez względu na to, jakie będzie prawidłowe tego wytłumaczenie, to jednak nie wydaje mi się przekonywającym zakładanie, że nie trzeba ustanawiać związku przyczynowego między aktami a powodami prześladowania dla każdej formy aktu wymienionego w art. 9 ust. 2.

48. Po trzecie, tego rodzaju wykładnia stałaby w sprzeczności z brzmieniem art. 1 sekcja A ust. 2 konwencji genewskiej odnoszącym się do osób, które mają uzasadnione obawy przed prześladowaniem „z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych". Definicja ta znajduje naturalnie odzwierciedlenie w art. 2 lit. d) dyrektywy kwalifikacyjnej (jak zaznaczyłam w pkt 41 powyżej), który należy interpretować w zgodzie z konwencją genewską[47]. Zaznaczam również, że w uzasadnieniu do dyrektywy kwalifikacyjnej jest mowa o tym, że prawodawca usiłował wyjaśnić w zmienionej wersji tej dyrektywy to, co jest obecnie opisane w art. 9 ust. 3[48] jako „wymóg związku przyczynowego".

45 Zobacz pkt 44 powyżej.

46 Zobacz pkt 45 powyżej.

47 Zobacz motyw 24 dyrektywy kwalifikacyjnej.

48 Zobacz wniosek Komisji dotyczący dyrektywy Parlamentu europejskiego i Rady w sprawie minimalnych norm dotyczących kwalifikowania i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub beneficjentów ochrony międzynarodowej oraz zakresu udzielanej ochrony, COM(2009) 551 wersja ostateczna z dnia 21 października 2009 r. s. 7, 8: „W wielu wypadkach kiedy prześladowanie pochodzi od podmiotów niebędących państwem, takich jak milicja, klany, sieci przestępcze, lokalne społeczności lub rodziny, akt prześladowania nie jest popełniany z przyczyn związanych z powodem z konwencji genewskiej, lecz na przykład z motywów kryminalnych czy z chęci osobistej zemsty. Jednakże bardzo często w takich sprawach państwo nie może lub nie chce udzielić ochrony danej osobie z przyczyny związanej z konwencją genewską (na przykład religia, płeć, narodowość itp.). Aby zająć się potencjalnymi lukami w ochronie, wniosek wyraźnie wskazuje, że wymóg związku między aktami prześladowania a powodami prześladowania jest również spełniony wówczas, gdy istnieje związek między aktami prześladowania a *brakiem ochrony przed takimi aktami*". Wyróżnienie zgodnie z oryginalnym tekstem.

49. Po czwarte, Trybunał konsekwentnie odnosił się do potrzeby wykazywania związku przyczynowego między obawą aktów prześladowania a powodami prześladowania w art. 10 ust. 1. Orzeczenia Trybunału w sprawach dotyczących wniosków o udzielenie azylu z powodów związanych z religią czy orientacją seksualną są przykładami, które można bez trudu zastosować przez analogię do niniejszej sprawy [49].

50. Po piąte, byłoby sprzeczne z celem dyrektywy kwalifikacyjnej ignorowanie potrzeby ustanowienia związku przyczynowego między powodami prześladowania a aktami prześladowania lub brakiem ochrony przed takimi aktami [50].

51. Dlatego też uznaję, że wykładni art. 9 ust. 3 dyrektywy kwalifikacyjnej należy dokonywać w ten sposób, że zawsze musi istnieć związek przyczynowy między powodami prześladowania z art. 10 ust. 1 a aktami prześladowania określonymi w art. 9 ust. 1, w tym także w przypadkach, kiedy wnioskujący o ochronę międzynarodową powołuje się na art. 9 ust. 2 lit. e) tej dyrektywy.

52. Z uwagi na to, iż proponuję udzielić odpowiedzi twierdzącej na pytanie czwarte, należy odpowiedzieć na pytanie piąte. W tym pytaniu sąd odsyłający zapytuje, czy związek przyczynowy wymagany w art. 9 ust. 3 jest automatycznie obecny w sytuacjach gdy wnioskujący o udzielenie azylu powołuje się na art. 9 ust. 2 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej. Nieodłącznie związane z tym pytaniem są kwestie dotyczące procesu dokonywania oceny takich wniosków na podstawie art. 4.

53. EZ podnosi, że jeżeli wnioskodawca powołuje się na odmowę odbycia służby wojskowej jako działania sprzecznego z własnym sumieniem, to należy uznawać, że z uwagi na tę odmowę wyraża on przekonanie polityczne i będzie poddany prześladowaniu we własnym kraju, ze względu na fakt nakładania kary za uchylanie się od służby wojskowej.

54. Bundesamt podnosi, iż nie można zakładać, że wszystkie osoby, które odmówią wykonania służby wojskowej, mogą powoływać się na art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej. Aby wykazać konieczny związek przyczynowy, musi być jasne dla państwa syryjskiego, że dana osoba uchyliła się od służby wojskowej ze względu na odmowę działania sprzecznego w własnym sumieniem i że to musi zostać dowiedzione poprzez zewnętrzne zamanifestowanie takich poglądów.

55. Niemcy utrzymują, że nie wynika z tego, iż związek przyczynowy występuje w każdym przypadku, kiedy wnioskodawcy powołują się na art. 9 ust. 2 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej. Wnioskodawcy muszą wykazać powody prześladowania, a właściwe organy krajowe powinny być w stanie zweryfikować złożone przez nich relacje. Ten proces weryfikacyjny może obejmować odniesienie się do źródeł zewnętrznych, tam gdzie wnioskodawca wyrażał swoje przekonania polityczne, jak poprzez wypowiadanie się na publicznych platformach internetowych.

56. Komisja podnosi, że oczywiste jest, że wnioski o ochronę międzynarodową wymagają indywidualnego badania w każdej sprawie. Wszystkie okoliczności faktyczne należy oceniać zgodnie z art. 4 dyrektywy kwalifikacyjnej. Odmowę wykonania służby wojskowej celem uniknięcia ryzyka uczestnictwa w zbrodniach wojennych można pojmować jako wyrażenie opinii politycznej w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej.

49 Wyroki: z dnia 5 września 2012 r., Y i Z, C-71/11 i C-99/11, EU:C:2012:518, pkt 55 dotyczący religii; z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in., od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 60 dotyczący orientacji seksualnej.

50 Zobacz motyw 29 dyrektywy kwalifikacyjnej, który kładzie nacisk na to, że istnienie takiego związku przyczynowego jest „jednym z warunków kwalifikowania się do otrzymania statusu uchodźcy w rozumieniu art. 1 lit. A konwencji genewskiej".

57. Trybunał nie posiada żadnej informacji wskazującej, na które z pięciu powodów prześladowania wymienionych w art. 10 ust. 1 dyrektywy kwalifikacyjnej powołał się EZ. Jak wynika z postanowienia odsyłającego, EZ podnosi, że „niezależnie od indywidualnych powodów jest zagrożony prześladowaniem w Syrii, już choćby z przyczyny swojej ucieczki z kraju i złożenia wniosku o udzielenie azylu w Niemczech". Sąd odsyłający wychodzi z założenia, że art. 10 ust. 1 lit. e) (opinia polityczna) jest właściwym powodem prześladowania w przypadku EZ. O ile założenie takie może być prawidłowe, o tyle nie wynika z tego, że jest to jedyny powód, który może mieć zastosowanie [51].

58. Zgodnie z definicją słowa „uchodźca" w art. 2 lit. d) dyrektywy kwalifikacyjnej właściwe organy muszą być przekonane, że występuje prześladowanie lub ryzyko prześladowania w odniesieniu do wnioskodawcy. Artykuł 9 w związku z art. 10 oznacza, że pojęcie prześladowania obejmuje zarówno „akt prześladowania", jak i „powody prześladowania" [52].

59. W sytuacji gdy wnioskujący o ochronę międzynarodową powołuje się na art. 9 ust. 2 lit. e), aby nadać kwalifikację prawną „aktowi prześladowania" i może wykazać, że spełnia dwie kumulatywne przesłanki z tego przepisu (mianowicie, że jest narażony na ryzyko ścigania karnego lub wymierzania kar za odmowę odbycia służby wojskowej i że jeżeli miałby służyć w siłach zbrojnych, jego służba pociągałaby prawdopodobnie za sobą działania, które wchodzą w zakres art. 12 ust. 2) [53], to czy ma on również potrzebę udowodnienia, że posiada opinię polityczną aby wykazać „powód prześladowania" do celów art. 10 ust. 1 lit. e)?

60. Rozumowanie kryjące się za piątym pytaniem sądu odsyłającego wydaje się takie, że jeżeli spełnione są przesłanki z art. 9 ust. 2 lit. e), to wnioskodawca wykazał już niezbędne elementy pojęcia opinii politycznej. Uczynił to dlatego, że przeciwstawia się ideologii swojego kraju w prowadzeniu wojny w taki sposób, że obejmuje to popełnianie zbrodni wojennych lub naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego.

61. Wydaje mi się w świetle ogólnej systematyki dyrektywy kwalifikacyjnej, że przy ocenie wniosków o przyznanie statusu uchodźcy nie ma miejsca na automatyczność. Zatem w przypadkach, kiedy wnioskodawca powołuje się na art. 9 ust. 2 lit. e) jako na „akt prześladowania", właściwe organy powinny w dalszym ciągu przeprowadzać ocenę zgodnie z art. 10 ust. 1, aby ustalić powody prześladowania.

62. Artykuł 10 ust. 1 lit. e) stanowi, że „pojęcie opinii politycznej" obejmuje w szczególności posiadanie opinii, idei lub przekonania w kwestii dotyczącej podmiotów potencjalnie dopuszczających się prześladowania, określonych w art. 6, oraz ich polityki lub metod, *bez względu na to, czy wnioskodawca działał zgodnie z tą opinią, ideą lub tym przekonaniem*.

63. Jest to szeroka definicja. Może ona dotyczyć osoby posiadającej opinie polityczne, które różnią się jedynie od opinii rządu w jej kraju rodzinnym, a także obejmować jednostki, które już zastały zidentyfikowane jako polityczni antagoniści (lub przeciwnicy państwa) i które obawiają się utraty wolności, a nawet życia w ich własnym kraju.

51 Zobacz także pkt 83 poniżej.

52 Zobacz opinia mojego zmarłego i szanowanego przyjaciela i kolegi, rzecznika generalnego Y. Bota w sprawach połączonych Y i Z, C-71/11 i C-99/11, EU:C:2012:224, pkt 21, 22.

53 Zobacz pkt 31–33 powyżej.

64. Ponadto, ostatnie słowa art. 10 ust. 1 lit. e): „bez względu na to, czy wnioskodawca działał zgodnie z tą opinią, ideą lub tym przekonaniem", wyraźnie ukazują, że dana osoba *nie* musi dowodzić, że wyraziła swoją opinię na zewnątrz, czy to przed wyjazdem w jej kraju rodzinnym, czy to następnie w państwie, w którym ubiega się o udzielenie azylu. Istnieją oczywiste przyczyny takiego stanu rzeczy. W systemie represyjnym osoba, która jest odważna i wystarczająco nierozważna. by wyrażać się otwarcie, może zostać zaaresztowana i powstrzymana, zanim będzie zdolna do ucieczki z kraju i ubiegania się o azyl gdzie indziej.

65. Z tego powodu odrzucam stanowiska Bundesamt i rządu niemieckiego w zakresie, w jakim argumentują one, że musi mieć miejsce zewnętrzne zamanifestowanie opinii politycznej wnioskodawcy, aby mógł powołać się on na art. 10 ust. 1 lit. e). Takie stanowisko jest niezgodne z brzmieniem dyrektywy kwalifikacyjnej i stoi w sprzeczności ze szczegółowymi obowiązkami w odniesieniu do dokonania oceny zawartymi w art. 4 tej dyrektywy [54].

66. Artykuł 10 ust. 2 stanowi, że, „[p]odczas dokonywania oceny, czy wnioskodawca posiada uzasadnioną obawę bycia prześladowanym, *bez znaczenia* jest, czy wnioskodawca rzeczywiście *posiada* […] polityczne cechy powodujące prześladowania, pod warunkiem że takie cechy są *przypisane* wnioskodawcy przez podmiot dopuszczający się prześladowań" (wyróżnienie własne). Z związku z tym właściwe władze rozpatrujące wniosek o udzielenie azylu muszą ustalić *albo* że dana osoba posiada przedmiotową opinię polityczną, *albo* że można *rozsądnie zakładać*, że podmiot dopuszczający się prześladowań (tutaj państwo syryjskie) przypisze jej taką opinię [55].

67. Jeżeli nie istnieje uzasadniona obawa przed prześladowaniem, dana osoba nie zostanie objęta definicją terminu „uchodźca" [56]. Zatem teoretyczna obawa przed ściganiem i karą za unikanie poboru do wojska nie stanowi uzasadnionej obawy przed prześladowaniem do celów dyrektywy kwalifikującej. Podobnie osoba, której sprzeciw wobec bycia powołaną do wojska znajduje źródło w postawie oportunistycznej („Chcę rozpocząć karierę, a nie tracić czas w wojsku") lub w chęci uniknięcia trudności i potencjalnych zagrożeń związanych ze służbą wojskową, nie zostanie objęta zakresem dyrektywy [57].

68. Niezbędnego ustalenia można dokonać dopiero po przeprowadzeniu dogłębnej oceny zgodnie z art. 4 dyrektywy kwalifikacyjnej.

69. Zaznaczam tutaj, że prawo odmowy działania sprzecznego z własnym sumieniem jest uznane w prawie międzynarodowym, chociaż nie ma szczegółowej definicji tego prawa [58]. Znaczenie wolności myśli, sumienia i wyzwania zostało również podkreślone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (zwany dalej „Trybunałem w Strasburgu"). Wolność ta uchodzi za jedną z podstaw społeczeństwa demokratycznego [59]. Ochrona udzielona w art. 9 EKPC (której odzwierciedleniem jest art. 10 karty) wychodzi daleko poza wyrażanie przekonań religijnych. Ma ona zastosowanie do wszystkich osobistych, politycznych, filozoficznych lub religijnych przekonań. Trybunał w Strasburgu orzekł, że

54 Zobacz również analogicznie wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., F, C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 31, 32.

55 Zobacz wytyczne UNHCR nr 10, pkt 51.

56 Zobacz wytyczne, pkt 80–83. Zobacz również komentarz do art. 12 lit. e), który jest obecnie art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej, w uzasadnieniu wniosku Komisji do pierwszej wersji dyrektywy 2004/83/WE (wniosek dotyczący dyrektywy Rady w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osób, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, COM(2001) 510 final).

57 Zobacz wytyczne, pkt 167, 168.

58 Tak więc zarówno art. 18 Powszechnej deklaracji praw człowieka, jak i art. 18 Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych stanowią, że każdy człowiek ma prawo wolności myśli, sumienia i wyznania (te postanowienia zostały przytoczone odpowiednio w pkt 8 i 9 wytycznych UNHCR nr 10). W ust. 3 tych wytycznych odmowa działania sprzecznego z własnym sumieniem jest zdefiniowana jako sprzeciw wobec służby wojskowej, który wywodzi się z zasad i powodów związanych z sumieniem, w tym głębokiego przekonania wywodzącego się z religijnych, moralnych, etycznych, humanitarnych lub podobnych względów.

59 Wyrok z dnia 26 kwietnia 2016 r. w sprawie İzzettin Doğan i in. przeciwko Turcji, CE:ECHR:2016:0426JUD006264910 [GC], pkt 109. W odniesieniu do szerokiego zakresu art. 9 EKPC zob. również starsze, lecz dobrze znane orzeczenie – raport Komisji z dnia 12 października 1978 r., DR 19 Arrowsmith przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, nr 7050/75, dotyczący ochrony udzielonej zarówno religijnym, jak i niereligijnym opiniom i przekonaniom, w tym spójnym i szczerze wyznawanym filozoficznym przekonaniom, takim jak pacyfizm.

sprzeciw wobec służby wojskowej może stanowić przekonanie o wystarczającej sile, powadze, spójności i znaczeniu, aby było chronione na gruncie art. 9 ust. 1 EKPC[60]. Trybunał w Strasburgu również stwierdził, że właściwe organy krajowe mają prawo przesłuchać daną osobę, aby ocenić jej przekonania i udaremnić próby nadużywania gwarancji ustanowionych w art. 9 EKPC[61]. Zgodnie z art. 52 ust. 3 karty prawa, które odpowiadają prawom z art. 9 EKPC, zawarte w art. 10 ust. 1 karty, należy interpretować jako obejmujące sprzeciw wobec służby wojskowej ze względu na przekonania.

70. W kontekście dyrektywy kwalifikacyjnej art. 4 ust. 1 umożliwia państwom członkowskim nałożenie obowiązku na wnioskodawców „[…] jak najszybszego przedstawienia wszystkich elementów niezbędnych do uzasadnienia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej […]". Przepis ten nakłada jednak na państwa członkowskie również pozytywny obowiązek dokonania oceny odpowiednich elementów wniosku przy współudziale wnioskodawcy. Ocena ta ma charakter indywidualny i obejmuje wzięcie pod uwagę indywidualnej sytuacji i uwarunkowań osobistych wnioskodawcy. W tym względzie art. 4 ust. 5 dyrektywy kwalifikacyjnej dopuszcza, że wnioskodawca nie zawsze musi być w stanie poprzeć swoje twierdzenia dowodami w postaci dokumentów lub innym materiałem dowodowym. Jeśli kumulatywne przesłanki z tego przepisu zostaną spełnione, nie ma wymogu przedstawiania takich dowodów[62] .

71. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem oświadczenie wnioskodawcy stanowi jedynie punkt wyjściowy oceny dokonywanej przez właściwe organy[63]. Celem takiej oceny jest zapewnienie, by idee leżące u podstaw CEAS zostały spełnione: to znaczy by udzielanie statusu uchodźcy zostało ograniczone do osób, którym ich najbardziej podstawowe prawa mogą zostać odebrane lub które mogą doświadczać systematycznych naruszeń tych praw i których życie stanie się w związku z tym nie do zniesienia w ich kraju pochodzenia[64]. Okoliczności w postępowaniu głównym różnią się od okoliczności w sprawie Shepherd[65] (która dotyczyła raczej żołnierza objętego rekrutacją, a nie kogoś, kto zbiegł, aby uniknąć poboru do wojska). Niemniej jednak sprawa ta stanowi użyteczny punkt wyjścia. Trybunał wyjaśnił tam, że należenie do personelu wojskowego jest koniecznym, ale niewystarczającym warunkiem zastosowania art. 9 ust. 2 lit. e). Przepis ten odnosi się wyłącznie do sytuacji konfliktu, w której „odbycie samej służby wojskowej pociągałoby za sobą dokonywanie zbrodni wojennych" (indywidualny wnioskodawca nie musi wykazywać, że osobiście będzie zmuszany do popełnienia takich zbrodni). Zamiarem prawodawcy Unii było raczej, by uwzględniany był obiektywnie ogólny kontekst pełnienia służby. Ochrona może obejmować tylko takie inne osoby, które poprzez wykonywanie swoich zadań mogłyby zostać doprowadzone, w sposób „wystarczająco bezpośredni i z racjonalnym prawdopodobieństwem", do uczestniczenia w takich czynach. Jednakże skoro celem art. 9 ust. 2 lit. e) jest ochrona wnioskodawcy, który sprzeciwia się pełnieniu służby wojskowej, ponieważ nie chce narazić się na ryzyko popełnienia w przyszłości czynów tego rodzaju co te, o których mowa w art. 12 ust. 2, zainteresowany „może więc opierać się jedynie na prawdopodobieństwie" zaistnienia takich czynów. Ocena dokonywana przez organy krajowe na podstawie art. 4 ust. 3 może opierać się wyłącznie *„na łańcuchu poszlak, który jako jedyny może doprowadzić, w świetle ogółu okoliczności danej sprawy, do wykazania, że sytuacja tej służby uprawdopodabnia popełnianie takich zbrodni*" (wyróżnienie własne)[66].

60 Wyrok z dnia 7 lipca 2011 r. w sprawie Bayatyan przeciwko Armenii, CE:ECHR:2011:0707JUD002345903 [GC], pkt 110 i przytoczone tam orzecznictwo.

61 Wyrok z dnia 15 września 2016 r. w sprawie Papavasilakis przeciwko Grecji, CE:ECHR:2016:0915JUD006689914, pkt 54.

62 Zobacz pkt 9 i przypis 19 powyżej, zob. również wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in., od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 50, 51, 58.

63 Wyrok z dnia 25 stycznia 2018 r., F, C-473/16, EU:C:2018:36, pkt 28.

64 Zobacz na przykład (w odniesieniu do przekonań religijnych) opinia rzecznika generalnego Y. Bota w sprawach połączonych Y i Z, C-71/11 i C-99/11, EU:C:2012:224, pkt 28.

65 Wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., C-472/13, EU:C:2015:117.

66 Wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, pkt 34–40.

72. Właściwe przepisy proceduralne regulujące przeprowadzanie tej oceny mieszczą się raczej w dyrektywie w sprawie procedur azylowych, a nie w dyrektywie kwalifikacyjnej [67]. Wydaje mi się, że w przypadkach, w których wnioskodawcy powołują się na art. 9 ust. 2 lit. e), ocena, czy ma miejsce „akt prześladowania" zgodnie z tym przepisem, będzie się w znacznej mierze nakładać z oceną, czy wnioskodawca wykazał „powód prześladowania" zgodnie z art. 10. Byłoby zarazem sztucznym i nadmiernie uciążliwym wymaganie od wnioskodawcy wykazywania elementów uwydatnionych w wyroku Shepherd [68], aby pokazać, że spełnione zostały przesłanki z art. 9 ust. 2 lit. e), a następnie dowodzenia jeszcze raz tych samych okoliczności faktycznych, aby ukazać, że rząd jego kraju rodzinnego wyznawał ideologię wspierającą popełnianie zbrodni wojennych przez jego wojsko, której mógłby się on przekonywająco przeciwstawić.

73. Jeśli chodzi o powody prześladowania z art. 10 ust. 1, to z postanowienia odsyłającego nie wynika, czy EZ twierdzi, że odmawia działania sprzecznego z własnym sumieniem z uwagi na to, że jest pacyfistą i sprzeciwia się użyciu *wszelkiej* siły zbrojnej, czy też jego obiekcje mają źródło w bardziej ograniczonych podstawach. Podstawy te mogłyby równie dobrze opierać się na fakcie, że wojna w Syrii jest wojną domową i że metody stosowane przez państwo syryjskie przy prowadzeniu wojny pociągają za sobą popełnianie zbrodni wojennych i naruszają międzynarodowe prawo humanitarne [69]. Właściwe organy mają prawo ubiegać się o ustalenie, jaki charakter ma jego sprzeciw.

74. Dokonując tej oceny, właściwe organy mogą wziąć pod uwagę podane niżej kwestie.

75. Sprzeciw wobec służby wojskowej zakłada z konieczności wystąpienie pewnego stopnia konfliktu między wartościami wyznawanymi przez organy władzy i przez osobę, która wysuwa taki sprzeciw. Posiadanie więc opinii, idei lub przekonania sprzeciwiających się tym działaniom państwa syryjskiego może sprowadzać się do posiadania opinii politycznej do celów art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej.

76. Jeżeli zostanie ustalone, że wnioskodawca sprzeciwia się pełnieniu służby wojskowej ze względów związanych z sumieniem, następnym krokiem przy dokonywaniu oceny będzie ustalenie, czy istnieją obiektywne i subiektywne czynniki wskazujące na to, że posiada on uzasadnioną obawę przed prześladowaniem, z uwagi na swoją opinię polityczną i przekonania polityczne.

77. W odniesieniu do czynników obiektywnych, w sytuacji gdy następuje rekrutacja personelu wojskowego w formie poboru, jest to czynnik obiektywny, który wydaje się wskazywać, że osoba sprzeciwiająca się pełnieniu takiej obowiązkowej służby wojskowej prawdopodobnie wejdzie w konflikt z władzami państwowymi w swoim kraju rodzinnym.

78. Jeżeli kraj rodzinny wnioskodawcy jest aktywnie zaangażowany w prowadzenie wojny i – tak jak tutaj – istnieją dowody, że wojna ta jest prowadzona z naruszeniem międzynarodowego prawa humanitarnego oraz pociąga za sobą systematyczne i powtarzające się incydenty zbrodni wojennych dokumentowane przez godne zaufania źródła, to stanowi to silny obiektywny materiał na poparcie wniosku o udzielenie statusu uchodźcy na podstawie art. 10 ust. 1 lit. e) [70].

67 Zobacz pkt 15 powyżej oraz wyrok z dnia 2 grudnia 2014 r., A i in., od C-148/13 do C-150/13, EU:C:2014:2406, pkt 47 i przytoczone tam orzecznictwo.

68 Wyrok z dnia 26 lutego 2015 r., C-472/13, EU:C:2015:117.

69 Zobacz na przykład sprawozdanie pod tytułem „Conscientious Objection to Military Service" (Odmowa służby wojskowej jako działania sprzecznego z własnym sumieniem) przygotowane zgodnie z rezolucjami nr 14 (XXXIV) i nr 1982/30 podkomitetu ds. ochrony mniejszości i ochrony przed dyskryminacją przez Asbjerna Eide i Chamę Mubanga-Chipoya, pkt 33 (zwane dalej sprawozdaniem w sprawie „odmowy służby wojskowej jako działania sprzecznego z własnym sumieniem").

70 Zobacz wytyczne UNHCR nr 10, pkt 44.

79. Powinno się wziąć pod uwagę fakt, czy istnieje rzeczywista i wykonalna możliwość odbycia alternatywnej służby, tak aby zainteresowany mógł spełnić swój obowiązek poborowy. Brak procedury związanej z uzyskaniem statusu osoby odmawiającej działania sprzecznego z własnym sumieniem w kraju pochodzenia lub z uznaniem takiego statusu jest również czynnikiem posiadającym znaczenie. Jeżeli prawo krajowe lub praktyka w kraju rodzinnym nie zapewnia legalnych środków sprzeciwu wobec służby wojskowej, nie można całkowicie wykluczyć, że uchylanie się od służby wojskowej będzie samo w sobie postrzegane przez dane państwo jako wyrażanie poglądów politycznych [71].

80. Charakter i surowość kar wymierzanych osobom, które odmawiają odbycia służby wojskowej w Syrii, oraz traktowania stosowanego wobec tych osób jest kwestią mającą znaczenie, tak jak i to, czy kara za uchylanie się od służby wojskowej jest nieproporcjonalna lub surowa [72].

81. Przeprowadzając swą ocenę, organy krajowe powinny brać także pod uwagę, że przepisy dotyczące poboru wojskowego mają zastosowanie do relatywnie młodych dorosłych ludzi. Może się tak zdarzyć, że taka osoba ubiegająca się o azyl przedstawi mniej wyrafinowaną argumentację niż argumentacja, której można się w takich okolicznościach spodziewać po osobie starszej [73].

82. Mając na uwadze rozległy materiał dokumentujący system poborowy i surowe traktowanie osób uchylających się od poboru w Syrii, byłoby całkowicie nierozsądne spodziewać się, że wnioskodawcy dostarczą dowodów na to że poinformowali syryjskie władze wojskowe o ich sprzeciwie wobec wykonywania służby wojskowej, *zanim* zbiegli z Syrii [74]. Nie widzę również podstawy do tego, aby wymagać od wnioskujących o azyl przedstawiania dowodów na okoliczność, że wypowiedzieli się w mediach społecznościowych, publicznie potępiając prowadzenie wojny w Syrii (przypuszczalnie po tym, jak bezpiecznie wyjechali z kraju). Taki wymóg prowadziłby do wysoce sztucznego stosowania dyrektywy. [75]

83. Dla porządku wywodu dodam, że EZ może zechcieć powołać się na inne powody wymienione w art. 10 ust. 1, takie jak przynależność do szczególnej grupy społecznej [art. 10 ust. 1 lit. d)] [76] lub przekonania religijne [art. 10 ust. 1 lit. b)]. Bez względu na to, na jaki powód lub powody prześladowania się powoła, właściwe organy są zobowiązane przeprowadzić ocenę zgodnie z art. 4 dyrektywy kwalifikacyjnej [77].

84. A co ze sprawą EZ w postępowaniu głównym?

85. Zgodnie z art. 13 dyrektywy kwalifikacyjnej EZ należy nadać status uchodźcy, jeżeli kwalifikuje się do otrzymania takiego statusu zgodnie z rozdziałem II i III tej dyrektywy. Dokonanie tej oceny należy oczywiście do właściwych krajowych organów podlegających kontroli sądów krajowych. Wydaje mi się użyteczne podkreślenie podanych niżej elementów.

86. EZ miał 25 lat, kiedy ukończył studia uniwersyteckie. Na tym etapie jego służba wojskowa była jeszcze odroczona. Miał 26 lat, kiedy przyjechał do Niemiec, a 27, w momencie kiedy złożył wniosek o udzielenie azylu. EZ znalazł się w grupie osób zidentyfikowanych w prawie syryjskim jako zdatne do objęcia poborem; syryjskie prawo nie uznaje prawa odmowy działania sprzecznego z własnym sumieniem [78]. Nie ma dowodów na to, że władze wojskowe zaprzestały rekrutacji personelu. Wydaje

71 Zobacz przypis 25 powyżej i wytyczne UNHCR nr 10, pkt 52.

72 Zobacz wytyczne UNHCR, pkt 169.

73 Sprawozdanie w sprawie odmowy służby wojskowej jako działania sprzecznego z własnym sumieniem, pkt 91.

74 Zobacz pkt 22 powyżej.

75 Zobacz pkt 65 powyżej.

76 Stan faktyczny z wyroku Trybunału z dnia 26 lutego 2015 r., Shepherd (C-472/13, EU:C:2015:117) wskazuje na to, że A.L. Shepherd powołał się w swoim wniosku o udzielenie statusu uchodźcy na podstawę przynależności do grupy społecznej [art. 10 ust. 1 lit. d) dyrektywy kwalifikacyjnej].

77 Wytyczne UN, pkt 66.

78 Zobacz pkt 22 powyżej.

się, że nie istnieje żadna wiarygodna alternatywa w stosunku do służby wojskowej dla osób, które sprzeciwiają się odbyciu tej służby. Istnieje pokaźna dokumentacja świadcząca o tym, że osoby, które odmawiają służenia w wojsku, podlegają surowym karom. Stwierdzając w swoim postanowieniu odsyłającym, że popełnianie zbrodni wojennych w rozumieniu art. 12 ust. 2 jest powszechne w syryjskiej wojnie domowej, i że istnieje wiele udokumentowanych przypadków naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego, sąd odsyłający powtarza ustalenia szeregu organów międzynarodowych. Są to wszystko czynniki obiektywne, wspierające wniosek, że jest prawdopodobne, aby osoba taka jak EZ posiadała opinię polityczną jako osoba odmawiająca działania sprzecznego z własnym sumieniem do celów art. 10 ust. 1 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej.

87. Zgodnie z dyrektywą kwalifikacyjną właściwe organy mają obowiązek upewnienia się, czy złożona przez EZ relacja powodów prześladowania jest wiarygodna. Czy uważają go za uczciwą osobę? Czy jego twierdzenia są prawdopodobne?

88. W tym względzie znaczenie może mieć fakt, że kiedy EZ zbiegł z Syrii, zbliżał się czas jego poboru (trzy miesiące, zanim upłynąłby okres odroczenia). W tym momencie było zatem całkiem prawdopodobne, że gdyby stał się poborowym żołnierzem, uczestniczyłby w wojnie domowej. Te czynniki mają wyraźnie znaczenie przy dokonywaniu jakiejkolwiek oceny zgodnie z dyrektywą kwalifikacyjną.

89. Konkludując, jestem zdania, że kiedy wnioskujący o udzielenie azylu pragnie powołać się na art. 9 ust. 2 lit. e) dyrektywy kwalifikacyjnej, aby nadać kwalifikację prawną aktowi prześladowania, powoływanie się na ten przepis nie oznacza automatycznie, że zainteresowany ma uzasadnioną obawę przed prześladowaniem ze względu na to, że posiada opinię polityczną w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. e) tej dyrektywy. Do właściwych organów krajowych, podlegających kontroli sądów, należy ustalenie, czy istnieje związek przyczynowy do celów tej dyrektywy. Przy przeprowadzaniu tej oceny mogą mieć znaczenie następujące czynniki: czy kraj rodzinny wnioskodawcy prowadzi wojnę; charakter tej wojny i metody stosowane w takiej wojnie przez władze wojskowe; dostępność sprawozdań krajowych dokumentujących takie kwestie jak to, czy rekrutacja do służby wojskowej odbywa się w formie poboru; czy uznany jest w prawie krajowym status osoby odmawiającej działania sprzecznego z własnym sumieniem, a jeżeli tak, jakie są procedury ustanawiania takiego statusu; sposób traktowania osób podlegających poborowi, które odmawiają wykonania służby wojskowej; istnienie alternatyw wobec służby wojskowej lub ich brak, oraz uwarunkowania osobiste wnioskodawcy, w tym jego wiek.

Wnioski

90. Wobec powyższego proponuję, aby Trybunał udzielił w następujący sposób odpowiedzi na pytania czwarte i piąte przedstawione przez Verwaltungsgericht Hannover (sąd administracyjny w Hanowerze, Niemcy):

– Wykładni art. 9 ust. 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony należy dokonywać w ten sposób, że zawsze musi istnieć związek przyczynowy między powodami prześladowania z art. 10 ust. 1 a aktami prześladowania określonymi w art. 9 ust. 1, w tym także w przypadkach, kiedy wnioskujący o ochronę międzynarodową powołuje się na art. 9 ust. 2 lit. e) tej dyrektywy.

– Kiedy wnioskujący o udzielenie azylu pragnie powołać się na art. 9 ust. 2 lit. e) dyrektywy 2011/95/EU, aby nadać kwalifikację prawną aktowi prześladowania, powoływanie się na ten przepis nie oznacza automatycznie, że zainteresowany ma uzasadnioną obawę przed prześladowaniem ze

względu na to, że posiada opinię polityczną w rozumieniu art. 10 ust. 1 lit. e) tej dyrektywy. Do właściwych organów krajowych, podlegających kontroli sądów, należy ustalenie, czy istnieje związek przyczynowy do celów tej dyrektywy. Przy przeprowadzaniu tej oceny następujące czynniki mogą mieć znaczenie: czy kraj rodzinny wnioskodawcy prowadzi wojnę; charakter tej wojny i metody stosowane w takiej wojnie przez władze wojskowe; dostępność sprawozdań krajowych dokumentujących takie kwestie jak to, czy rekrutacja do służby wojskowej odbywa się w formie poboru; czy uznany jest w prawie krajowym status osoby odmawiającej działania sprzecznego z własnym sumieniem, a jeżeli tak, jakie są procedury ustanawiania takiego statusu; sposób traktowania osób podlegających poborowi, które odmawiają wykonania służby wojskowej; istnienie alternatyw wobec służby wojskowej lub ich brak, oraz uwarunkowania osobiste wnioskodawcy, w tym jego wiek.